

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FAKULTA TĚLESNÉ VÝCHOVY A SPORTU
Management tělesné výchovy a sportu

**OPATŘENÍ PROTI DIVÁCKÉMU NÁSILÍ NA
FOTBALOVÝCH UTKÁNÍCH**

**ARRANGEMENTS TO PROTECT AGAINST
SPECTATOR VIOLENCE AT FOOTBALL MATCHES**

Bakalářská práce

Vedoucí práce:

PhDr. Vladimír Janák, CSc.

Vypracovala:

Tereza Menčíková

Praha 2013

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem závěrečnou bakalářskou práci zpracovala samostatně a že jsem uvedla všechny použité informační zdroje a literaturu. Tato práce ani její podstatná část nebyla předložena k získání jiného nebo stejného akademického titulu.

V Praze dne

.....

podpis

Evidenční list

Souhlasím se zapůjčením své bakalářské práce ke studijním účelům. Uživatel svým podpisem stvrzuje, že tuto bakalářskou práci použil ke studiu a prohlašuje, že ji uvede mezi použitými prameny.

Jméno a příjmení:

Fakulta / katedra:

Datum vypůjčení:

Podpis:

PODĚKOVÁNÍ

Na tomto místě bych ráda poděkovala všem, kdo mi byli nápomocni při zpracování této práce, především děkuji vedoucímu mé práce panu PhDr. Vladimíru Janákovi, CSc. za odborné konzultace a svým přátelům a rodině za pomoc při získávání potřebných dat a duševní podporu.

ABSTRAKT

- Název:** Opatření proti diváckému násilí na fotbalových utkáních
- Cíle:** Cílem bakalářské práce je seznámení s problematikou fotbalového diváckého násilí, představení opatření používaných pro boj s diváckým násilím na fotbalových stadionech v Evropě, zvláště pak Anglii a České republice a následné porovnání jejich přístupu k danému problému.
- Metody:** Práce má deskriptivně-analytický charakter. V práci byl využitý kvalitativní výzkum, konkrétně popisná a srovnávací analýza. Popisná analýza byla využita při definování základních pojmů týkající se dané problematiky a při seznámení s opatřeními proti diváckému násilí na fotbalových stadionech v rámci mezinárodních organizací Evropy a v České republice a v Anglii. Srovnávací analýza byla aplikována při porovnání opatření v obou zemích.
- Výsledky:** Vznikl ucelený přehled základních poznatků fotbalového diváckého násilí a přehled aktivit v boji s tímto fenoménem v Evropě a v jednotlivých státech - Anglii a České republice. Politika v přístupu boji proti fotbalovému chuligánství obou zemí se liší především v oblasti národní legislativy. Mezi opatření Anglie, kterými by se Česká republika měla inspirovat, jsou kvalitně vyškolení pracovníci pořadatelské služby a s tím spojené snížení množství policejního dohledu, kvalitní kamerový systém na stadionech, důkladné osobní prohlídky před vstupem na stadion, kompetence klubu a kontrola dodržování omezujících opatření. Obě země by měly zlepšit svůj přístup k sociální prevenci.
- Klíčová slova:** fotbalový divák, fanoušek, hooligans, chuligánství, opatření

ABSTRACT

- Title:** Arrangements to protect against spectator violence at football matches
- Objectives:** The goal of this bachelor thesis is the introduction of problems of football spectator violence, the introduction of the arrangements that are used to treat with spectator violence at football stadiums in Europe, especially in England and in the Czech Republic and their comparison.
- Methods:** This thesis has got a description - analytics character. A qualitative research, concretely descriptive analysis and comparative analysis were used in it. Descriptive analysis was used for definition of the main terms about this problem, and for introduction of the arrangements against football spectator violence at football stadiums of the international European organizations and in England and in the Czech Republic. Comparative analysis was used for the arrangements comparison.
- Results:** Result of this bachelor thesis is a summary of the most important terms of football spectator violence and a summary of arrangements used to protect from this phenomenon in Europe. The biggest difference in policies in England and in the Czech Republic is in the national legislation. Arrangements used in England which could be used by the Czech Republic are better training for stewards which means smaller amount of police control, good-quality camera system, careful body check, club's competence and checking of abiding of extras punishments. Both countries should improve their social prevention.
- Keywords:** football spectator, fan, hooligans, hooliganism, arrangement

OBSAH

1. CÍLE A ÚKOLY.....	9
1.1 Cíle	9
1.2 Úkoly	9
2. METODOLOGIE	10
3. PROBLEMATIKA FOTBALOVÉHO DIVÁCKÉHO NÁSILÍ.....	11
3.1 Sportovní diváctví.....	11
3.2 Návštěvníci fotbalových utkání a jejich projevy.....	12
3.3 Vývoj fotbalového chuligánství.....	18
3.4 Příčiny fotbalového chuligánství	20
3.5 Vybrané tragické události ve fotbalových hledištích	22
3.5.1 Egypt, Port Said: 1. únor 2012 (Al Masrí vs. Al Ahlí)	23
3.5.2 Kolumbie, Cali: 17. listopad 1982 (America vs. Deportivo)	24
3.5.3 Argentina, Buenos Aires: 23. červen 1968 (River Plate vs. Boca Juniors).....	24
3.5.4 Turecko, Kayseri: 17. září 1967 (Kayserispor vs. Sivasspor).....	24
4. OPATŘENÍ PROTI FOTBALOVÉMU DIVÁCKÉMU NÁSILÍ.....	26
4.1 Evropská politika proti fotbalovému diváckému násilí	26
4.1.1 Aktivity Rady Evropy.....	26
4.1.2 Aktivity Evropské unie.....	28
4.1.3 Aktivity UEFA a FIFA	28
4.2 Anglie	29
4.2.1 Legislativa	30
4.2.2 Fotbalové kluby	31
4.2.3 Obce	32
4.2.4 Policejní složky	33
4.2.5 Sociální prevence	33
4.3 Česká republika	34
4.3.1 Legislativa	35
4.3.2 FAČR a fotbalové kluby.....	35
4.3.3 Policejní složky	37
4.3.4 Obce	38
4.3.5 Sociální prevence	39
4.4 Srovnání opatření Anglie a České republiky	39
5. ZÁVĚR.....	43
LITERATURA.....	45
SEZNAM PŘÍLOH.....	48

ÚVOD

Divácké násilí je negativní společenský jev, se kterým se setkáváme na sportovních stadionech a v dnešní době, bohužel, i mimo ně. Nejčastěji o něm slyšíme v souvislosti s pořádáním fotbalových utkání. Důvodem je fakt, že fotbalový stadion zajišťuje vyšší anonymitu, než například hokejová hala s menší kapacitou diváků a možné dopadení případného pachatele je tudíž mnohem složitější. Výtržnosti na fotbalových stadionech vrhají na fotbalové prostředí negativní stín a odrazují diváky i případné sponzory.

Centrem fotbalového chuligánství je Evropa, ve které probíhá nejrozsáhlejší výzkum tohoto fenoménu a kde se uplatňují i nejdůkladnější opatření. Jednotlivé evropské země přistupují k problému různě, a proto mají i různě nastavené systémy prevence a eliminace fotbalového diváckého násilí. Rozdíl je zejména v národních legislativách a oprávnění policejních složek. Do boje proti diváckému násilí na fotbalových stadionech se zapojují také mezinárodní i tuzemské fotbalové svazy.

Česká republika není výjimkou, přestože nebezpečnost diváckého násilí je na našem území nižší, než v jiných státech Evropy. V České republice se problematikou zabývají vládní instituce v čele s Ministerstvem vnitra a Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, dále Fotbalová asociace České republiky a fotbalové kluby.

Kolébkou fotbalu i všeho negativního s ním spojeného je Anglie. Její politika boje proti fotbalovému diváckému násilí je často brána, jako vzor pro ostatní země, ovšem zdání klame. Násilí se Anglii podařilo vymýtit z fotbalových stadionů, ale to se ve stejné, možná i větší míře přesunulo do ulic. Angličtí fotbaloví „fanoušci“ patří k jedním z nejobávanějších. Legislativa týkající se fotbalového chuligánství v Anglii se skládá z několika vzájemně provázaných zákonů, dále zde participují fotbalové kluby, městské čtvrti a oblasti a policejní složky využívají zvláštní zpravodajskou síť.

Hned na začátku psaní své bakalářské práci jsem narazila na větu, která mě poněkud zarazila: „*V současné době nelze tento fenomén vymýtit.*“ (Níkl et al., 2007, s. 10) Dodávám, že autor měl na mysli fotbalové chuligánství. Obávám se, že většina expertů se tohoto tvrzení plně drží, a proto se naší společnosti stále nedaří se situací na fotbalových stadionech něco udělat.

1. CÍLE A ÚKOLY

1.1 Cíle

Cílem bakalářské práce je podat přehled základních informací týkající se dané problematiky, popis opatření používaných pro boj s násilím na fotbalových stadionech v Anglii a České republice a jejich následné srovnání. Představeny jsou také aktivity používané pro boj s fotbalovým diváckým násilím mezinárodních organizací, jako je UEFA, FIFA, Rada Evropy a Evropská unie.

1.2 Úkoly

Mezi úkoly této bakalářské práce patří:

- seznámení se základními pojmy týkající se dané problematiky,
- popis vývoje a příčin fotbalového diváckého násilí,
- přehled nejtragičtějších událostí v historii fotbalových hledišť,
- představení aktivit v boji proti diváckému násilí v rámci evropských organizací UEFA, FIFA, Rady Evropy a Evropské unie,
- představení politiky proti fotbalovému chuligánství Anglie a České republiky,
- porovnání opatření, která jsou v obou zemích používána
- vyhodnocení srovnání opatření v Anglii a České republice a doporučení pro zlepšení situace na fotbalových stadionech.

2. METODOLOGIE

V bakalářské práci byl aplikován kvalitativní výzkum. Konkrétně bylo využito ve větší části analýzy popisné a dále pak v menší části analýzy srovnávací.

Popisnou analýzou byly definovány základní pojmy týkající se dané problematiky a popsány opatření proti diváckému násilí na fotbalových stadionech v rámci mezinárodních organizací Evropy a politika proti diváckému násilí v Anglii a v České republice.

Srovnávací analýzou jsem následně porovnala opatření používaná v obou zemích.

Při sběru dat bylo využito především sekundárních zdrojů, konkrétně odborné literatury a internetových zdrojů. Okrajově byly využity rozhovory se zainteresovanými osobami, které zažily prostředí fotbalových stadionů zároveň v České republice i v Anglii.

3. PROBLEMATIKA FOTBALOVÉHO DIVÁCKÉHO NÁSILÍ

3.1 Sportovní diváctví

Sport je součástí společenského dění a plní úlohu aktivní zábavy pro sportovce i pasivní pro diváky. Podle Slepíčky (1990) má sportovní diváctví řadu pozitivních funkcí. Pro diváky slouží jako zábava, která poskytuje možnost odreagování a psychického uvolnění, intenzivní estetické i emocionální prožitky. Pro samotný sport pak vytvářením atmosféry a stimulování sportovců k lepším či horším výkonům. Je též ověřeno, že divácky atraktivní sportovní podívané, přivedou ke sportu nové aktivní zájemce, zejména z řad dětí a mládeže. Sportovní diváctví podle něj proto může být přínosem pro společnost a pozitivně přispět k rozvoji sportu i samotného diváka. V této podobě je žádoucí a zaslouží si všestrannou společenskou podporu. V dnešní době ovšem negativní projevy přesáhují ty pozitivní a proto se o něm dnes hovoří častěji v souvislosti s nimi. Reakce především fotbalových diváků mnohdy přesahují přijatelné společenské chování, a proto se stalo s jedním z nejproblematičtějších jevů spojených se sportem.

Nesportovní chování diváků se objevuje v menším rozsahu i v jiných sportech a do sportovního diváctví se stále více promítají nejrůznější společenské a sociální tenze a konflikty. Prostředí stadiónů, hřišť, hal a anonymita jedince v diváckém davu vytvářejí podmínky pro jejich propuknutí.

Slepíčka (2010) rozděluje pasivní sportovní konzumaci na:

- klasickou konzumaci (přímé sportovní diváctví), realizovanou návštěvou sportovních hledišť,
- zprostředkované sportovní diváctví, realizované prostřednictvím televizních přenosů.

Kromě výše uvedených lze podle něho zaznamenat i existenci všeobecných zájemců o sportovní dění, jejichž pozornost přitahují spíše významné události typu olympiád či mistrovství světa v populárních sportech.

Také uvádí, že sportovní přenosy jsou jedním z důležitých faktorů ovlivňující návštěvnost i skladbu diváků v hledištích. V případě zhoršení kvality sportovních výkonů, prostředí v hledišti či výskytu konfliktů mezi diváky, dají diváci přednost televiznímu přenosu a jejich opětovný návrat bývá obtížný.

Při klasické konzumaci dochází ke shromažďování sportovní diváků, se kterým souvisí pojmy jako dav, hromadné chování a panická reakce.

Dav je podle Slepíčky et al. (2006, s. 176) chápán jako: „*Náhodné nebo úmyslné seskupení osob, které se v daném okamžiku nacházejí na stejném místě nebo se mu přibližují a které mají týž předmět pozornosti.*“ Nemá žádné organizační normy, ale uplatňují se v něm primitivní silné pudy a emoce, bez ohledu na etické normy. Chování člověka v davu je do značné míry utvářeno mechanismy hromadného chování.

Hromadné chování je podle Mikšíka in Slepíčka et al. (2006, s. 176) chápáno jako: „*Neinstitucionalizované, situačně podmíněné interakční chování subjektů v sociálních souborech vystavených působení situačních proměnných, které mají povahu extrémní psychické zátěže hromadné povahy.*“ Při fotbalových utkáních se může hromadné chování projevit jako panická reakce, nebo agresivní projevy, řidčeji masové hysterie. Panická reakce je podle něj: „*Výsledný efekt specifického úzkostného vyladění jedince a jeho zaměření na skutečnosti signalizující ohrožení z vnějšího prostředí. V jeho důsledku podnět, který vyvolá dojem reálné existence toho, co dříve existovalo jen v představách, vede ke ztrátě ovládnutí a panickému útěku z místa ohrožení, často bez zvažování situace, pod nakažlivým vlivem prožitků a projevů strachu u jiných diváků.*“ Právě panické reakce diváků, bývají často příčinou tragédie ve fotbalových i jiných sportovních hledištích.

3.2 Návštěvníci fotbalových utkání a jejich projevy

Jelikož ne všichni návštěvníci fotbalových stadionů přichází za stejným účelem, je nutné jednotlivé skupiny odlišit. Mareš et al. (2004) rozděluje návštěvníky fotbalových utkání do tří skupin:

1. fotbaloví diváci,
2. fotbaloví fanoušci,
3. fotbaloví chuligáni (hooligans).

V zahraničí bývá podle něj vymezena i čtvrtá skupina tzv. ultras, která se zcela liší od fotbalových chuligánů, ale v České republice jsou tyto dvě skupiny vnímány jako synonyma. Já se přikláním k názoru Slepíčky, který je prezentovaný níže a vysvětluje, že se jedná o zcela rozdílné skupiny a je třeba je i v České republice od sebe odlišovat.

Zvláštní skupinou, které již nebudu věnovat další pozornost, jsou rooligans (viz. Obr. 1 – Příloha I.), kteří fandí v karnevalském stylu a setkat se s nimi můžeme hlavně u Dánských návštěvníků fotbalu. Jednotlivé skupiny se liší ve svých projevech, intenzitě fandění, prožívání fotbalových utkání, znalostech svého klubu apod. Procentuální zastoupení jednotlivých skupin návštěvníků na stadionech v České republice je uvedeno v Tab. 1.

Tab. 1 - Rozdělení návštěvníků fotbalových utkání v ČR dle kategorií (v %)

Ultras	38,5
Fanoušek	29,5
Chuligán	19,3
Kategorie nevystihují	11,1
Sportovní divák	5,2

Zdroj: Smolík (2010, s. 164)

Popisu první skupiny, fotbaloví diváci, se nejlépe ujal již zmíněný Mareš et al. (2004, s. 12): „*Fotbalového diváka je možné charakterizovat jako pasivního pozorovatele hry, který není ovlivněn rivalitou obou týmů, a na utkání tedy pohlíží zcela neutrálně. Zpravidla nesleduje pouze fotbalová utkání, ale i jiné sportovní hry a další sporty. Diváka obdobně jako na nesportovních představení zajímá děj a výsledek podívané. Není spjat s konkrétním klubem, nenosí jeho symboly, ani se s klubem neztotožňuje.*“ Tuto skupinu charakterizuje ve své publikaci také Slepíčka (2010), který tuto část publika nazývá „běžnými“ nebo také epizodičtími sportovními diváky. Dodává, že nemají vztah k žádnému ze zúčastněných klubů a přicházejí na fotbalové stadiony za účelem relaxace a zhlédnutí sportovní podívané, bez ohledu na výsledek utkání.

Slepíčka (1990, s. 82-83) se, ve svém starším díle, také ujal definice fotbalového fanouška, vysvětluje, že: „*Fanoušek každé utkání svého družstva intenzivně prožívá a přeje si vítězství své strany. Již předem straní jednomu soupeři. Jeho pohled je zúžený a zaměřený na úspěch svých barev. Jeho reakce se v průběhu utkání odlišují od reakcí nezaujatého diváka. Více se v nich projeví identifikace s družstvem.*“ Slepíčka 1990 in Smolík (2008, s. 19) dodává, že : „*Pro fotbalového fanouška je již charakteristické dělení na „MY“ (fanoušci klubu, dresu, barvy) a „ONI“ (fanoušci jiných klubů).*“

V novějším díle Slepíčka (2010) přidává další specifické znaky této divácké skupiny, jako je verbální podpora „svého“ týmu a veřejné prezentování své přízně, nošení replik klubových dresů, šál a ostatní fanouškovské výbavy.

Fanouškovská skupina podle něj bývá oproti ostatním divákům více polarizovaná, stabilnější, má však stále vysokou autonomii, je málo intimní a není zpravidla řízená.

Slepička se, v této nejnovější publikaci u nás, věnující se danému tématu, oprostil od tradičního dělení návštěvníků na tři skupiny a za základní považuje pouze dvě:

- sportovní diváky,
- sportovní fanoušky.

Druhou zmíněnou skupinu, sportovní fanoušky, pak dále dělí podle jejich projevů a místa v hledišti na 2 skupiny:

- většinoví diváci (členové kotle je také nazývají „konzumními diváky“ pro jejich malou participaci na fandění během utkání),
- kotel.

Větší část tzv. většinoví diváci, netvoří homogenní celek a kromě navštěvování sportovních utkání nemají mezi sebou jako celek žádné vazby.

Menší část tzv. kotel zahrnuje skupiny:

- prožitkoví diváci,
- ultras,
- hooligans.

Prožitkoví diváci jsou charakterističtí zájmem o intenzivní, emociální zátěž, nemají zájem stát se součástí výtržností, ale pokud je emociální zátěž tak vysoká, že se s ní nejsou schopni vyrovnat, k zapojení může dojít.

Skupina Ultras (viz. Obr. 3 – Příloha I.) zahrnuje skalní fanoušky klubu, její členové jsou většinou členové fanclubu svého týmu, před utkáním spřádají plány na podporu a povzbuzení, skládají chorály a připravují transparenty. Násilí na stadionu i mimo něj nevyhledávají, ale vzhledem k tomu, že je pro ně klub vším, jsou, v případě potřeby, připraveni ho hájit.

Třetí skupinou jsou hooligans (viz. Obr. 2 – Příloha I.), kteří způsobují naší společnosti největší vrásky a kteří jsou skupinou, která nemá, nejenom na našich fotbalových stadionech, co dělat a měla by zmizet. Příslušníci hooligans se aktivně účastní diváckých výtržností na stadionech i mimo ně. Této skupině budu věnovat více prostoru, než předchozím.

Smolík (2006) charakterizuje skupinu hooligans:

- vysokou mírou skupinové stability, integrity, homogenity, kohese, stálosti, autonomie, násilného chování, projevů nacionalismu a xenofobie,
- nízkou úrovní skupinové propustnosti,
- krajně subjektivním hodnocením zápasů.

Mareš et al. (2004, s. 12-13) tvrdí, že: „Fotbaloví chuligáni se sdružují ve skupinách, které tvoří většinou mladí militantně orientovaní jedinci. Přicházejí na stadiony s cílem vyvolat konflikt či bitku s jinými skupinami soupeřova týmu. Některé jsou dobře organizovány a nesjednocuje je jen klubové rivalství, ale i politické, rasové, náboženské, národnostní, regionální či sociální motivy.“ Velmi často se neztotožňují s určitým fotbalovým klubem, ale pouze se svojí skupinou. Každá skupina má svoji vlastní kulturu, styl oblékání, rituály a prezentuje se svými vlajkami a šálami. Sekot (2008, s. 159) říká, že: „Fotbalové chuligánství je subkulturou, přerůstající některými svými projevy v kontrakulturu. Necílí totiž k čestnému soutěžení na základě principů fair play, nýbrž k produkci chování, které lze ze společenského hlediska označit jako deviantní, směřující proti běžně uznávaným společenským hodnotám a normám.“

Nejčastějšími projevy fotbalového chuligánství jsou podle něj:

- vniknutí na hrací plochu,
- házení předmětů na hrací plochu,
- výtržnosti,

Podle Slepíčky (1990) lze vymezit několik situací, ve kterých se nejčastěji vyskytují divácké výtržnosti:

1. výtržnosti, které se objevují již při vstupu na stadion a jsou spojeny se snahou získat vstupenku (předbíhání, vyvolávání konfliktů), nebo se snahou dostat se na utkání zadarmo,
2. výtržnosti jako následek nezvládnuté emoce při porážce družstva nebo při situacích, které dle názoru diváků vedly k porážce nebo zabránily vítězství,
3. výtržnosti spojené s vítězstvím, jejichž základem je euforická nálada,
4. výtržnosti spojené s pochodem diváků městem před utkáním nebo po jeho skončení, které mohou být obzvlášť tragické, pokud dojde k setkání s fanoušky soupeřícího klubu,

5. výtržnosti vznikající na základě střetnutí dvou diváckých skupin, vrcholící vzájemnými potyčkami, ničením zařízení stadiónů a blízkého okolí. Podle něj má tento druh výtržností blízko k primitivnímu násilí.

- vandalismus,
- konflikty s užitím verbálního i fyzického násilí.

Konflikty jsou vedeny vůči chuligánům, fanouškům, divákům a hráčům soupeřova týmu, vůči hráčům vlastního týmu, rozhodčímu, pořadatelům, policii a představitelům klubu.

Podle Mareše et al. (2004) jsou fotbalová utkání, kromě těchto obvyklých projevů, také místem rasistických, antisemitských a nacionálně-šovinistických projevů chuligánů. V ojedinělých případech bylo, u chuligánských skupin, prokázáno propojení s organizovaným zločinem. Jsou zaznamenány případy, kdy byly chuligánské gangy využity při výjezdech za hranice pro pašování drog, či k vymáhání dluhů apod. Specifické jsou pro chuligánské skupiny sjednané i neplánované střety jednotlivých skupin, přepady hospod, které jsou základnami nepřátelských skupin, napadání a ničení dopravních prostředků, rabování ochodů. Obvyklými zbraněmi jsou pro ně vlastní tělo, nože, boxery, baseballové pálky a ve výjimečných případech střelné zbraně.

I chuligány můžeme dále dělit na jednotlivé typy. Pánové March, Rosser a Harre in Mareš et al. (2004) v roce 1978 při svých výzkumech vymezili 7 sociálních rolí:

1. iniciátor chorálů (tzv. chant leader),

Chant leader je iniciátorem chorálů, zpěvů, pokřiků a realizuje se při jejich vypracování a kreativním vymýšlení. Je často ideovým vůdcem gangu a někdy také jako první reaguje na pokřiky soupeřových fanoušků.

2. útočník (tzv. aggro leader),

Aggro leader stojí při konfliktech s fanoušky soupeřova týmu vždy v první řadě. Popisován je jako útočník s těžkými okovanými botami, používající příležitostně různé druhy zbraní. Autor dodává, že pokud někdo při mnoha střetech nenabyl pověst útočníka, může být skupinou nazýván jako vejtaha (tzv. bullshitter).

3. šašek (tzv. nutter),

Jeho chování ostatní vnímají jako potřeštěné, pošetilé, či bláznivé.

4. chuligán (tzv. hooligan),

5. organizátor (tzv. organizer),

6. rváč (tzv. fighter),

Fighter podněcuje ostatní členy ke střetu s jinou skupinou a rovněž jako první vede útoky na fanoušky jiných týmů. Často ustupuje do pozadí na úkor aggro leaderů.

7. opilec (tzv. heavy drinker).

Heavy drinker je ve skupině věhlasný tím, že dovede vypít neskutečné množství piva. Pod vlivem alkoholu se objevuje i na fotbalových zápasech a proto je často vyváděn policií.

Ti samí vytvořili dělení chuligánů podle jejich věku a dosavadní „chuligánské kariéry“ na několik skupin, které označili A až F:

- skupina A (tzv. Rowdies),

Skupinu A tvoří především chlapci ve věku kolem 15-ti let.

- skupina B,

Skupina B je proměnlivého složení dle atraktivity utkání. Její charakteristikou je vyšší přítomnost osob se záznamy o zatčení, s podmíněnými tresty či se sociálním dohledem. Členové této skupiny nejsou pravidelnými návštěvníky všech fotbalových utkání.

- skupina C (tzv. Town Boys),

Skupinu C tvoří chlapci s průměrným věkem 18 let.

- skupiny D a E,

Skupiny D a E jsou charakterizovány jako méně homogenní. Členové skupiny E jsou starší než členové skupiny D. V obou skupinách se vyskytují i ženy a děti.

- skupina F (tzv. Novices, nováčci).

Skupina F je tvořena dětmi s průměrným věkem 10 let.

Z pohledu možné chuligánské kariéry jsou nejrizikovější skupiny A, C a F.

V posledních desetiletích došlo k politizaci chuligánských skupin a proto je dělení podle Nikl et al. (2007) možné i podle politické orientace na:

- apolitické chuligány,
- ultrapravicové chuligány,
- ultralevicové chuligány,
- etnicko-regionalistické chuligány,
- náboženské chuligány.

Na závěr uvádím dělení fotbalových návštěvníků, které určitým způsobem shrnuje a zjednodušuje výše zmíněné. V České republice se podle Nikl et al. (2007) pokusili někteří autoři o rozdělení fotbalových návštěvníků na 4 skupiny:

- novicové,
Účastníci ve věku 12-15 let, kteří jsou postupně vtahováni do světa fotbalu.
- „ti co nosí dres“,
Zarytí fanoušci, kteří se ztotožňují se svým klubem.
- veteráni,
Návštěvníci ve věku okolo 25-ti let, kteří se postupně mění ve fotbalové diváky.
- chuligáni.

3.3 Vývoj fotbalového chuligánství

Divácké násilí se na sportovních hrách objevovalo již ve starověku, jak také uvádí Cotteler in Smolík (2008), jsou dochované záznamy o řádění římských fanoušků při vozatajských závodech z r. 532, při kterých mělo zemřít až 30 000 lidí. Podle Olivové in Smolík (2008) jsou do 12. stol zachovány zprávy o výskytu her podobných fotbalu, a s tím i spojené výtržnosti fanoušků, ve Francii a v Anglii. Původní lidová forma kopané zahrnovala pouze nezávažné boje mezi mladými jedinci, které byly příležitostmi k urovnání nevyřízených účtů o pozemky. Přítomnost balonu zde byla skoro vedlejší.

Kořeny moderního fotbalu se nacházejí ve starověkých anglických tradicích. Tyto rituály, často doprovázeny pitkami, docela pravidelně končily závažnými zraněními a dokonce i smrtí zúčastněných. Zatímco sporadické vypuknutí násilí v současných fotbalových zápasech v Evropě mají za následek určité sankce, lidé ve 13. stol. neshledávali nic divného či dokonce zlého na těchto daleko krvavějších výtržnostech. Fotbal se hrál většinou v ulicích měst a na vesnicích. Každé mužstvo dosahovalo počtu až několika set hráčů. V následujících století byla hra panovníky v Anglii několikrát zakázána. Byla velmi oblíbená, ale její charakteristikou bylo problematické chování diváků i hráčů a šlo o neorganizovanou zábavu především nižších společenských vrstev. Podle Slepíčky in Smolík (2008) se tak, již v této době, vytvářela divácká tradice tolerující značné odchylky od přijatelného chování.

Carnibella in Smolík (2008) konstatuje, že mírnější se stal fotbal až v 19. století, jako výsledek urbanizace a industrializace, kdy byla stanovená pravidla a původně neregulované bitvy, odehrávající se na nevymezeném prostoru, se začaly vměštnávat do menších arén uvnitř měst a fotbal se postupně stal moderní hrou. Ovšem ani nová pravidla neodstranila násilné incidenty. Nepokoje, násilí, útoky, vandalismus a konflikty se podle něj staly vzorcem chování na fotbalových zápasech přibližně od 70. let 19. století. V tomto období vznikaly dělnické fotbalové kluby a byla založená anglická fotbalová liga a zájem o fotbal rostl. Podle Williamse in Smolík (2008) se odehrávaly velké nepokoje, především, při tzv. lokálních derby zápasech. Domácí fanoušci zcela systematicky napadali fanoušky hostujícího týmu a vyhledávali je v ulicích. Časté byly i útoky kameny na rozhodčího či hostující hráče.

K ústupu fotbalového násilí došlo v meziválečném období. Noviny v té době dokonce zdůrazňovaly dobré chování, jímž se vyznačovaly masy návštěvníků fotbalových utkání. V tomto období, podle něj významně vzrostl počet žen navštěvujících fotbal a někteří lidé dokonce považovali prostředí za tak bezpečné, že s sebou brali i děti.

Moderní fotbalové chuligánství se zrodilo až v 60. letech na Britských ostrovech. Projevy dřívějšího chování se stávaly společensky neúnosnými. Carnibella in Mareš et al. (2004) říká, že někdy bývá fotbalové chuligánství označováno za „britskou nemoc“ („British Disease“). Jeho kořeny totiž leží, jak již bylo řečeno, na Britských ostrovech, odkud se přibližně o deset let později rozšířilo i do dalších západoevropských zemí a později i do východní Evropy. S tímto pojmem souvisí i pojem „chuligán“, který vysvětluje Marsh in Mareš et al. (2004) jako odvozeninu od příjmení Houlihan, které nosila v 19. století ve východním Londýně irská rodina proslulá svým „asociálním“ chováním. Tauš (1947) ve svém Slovníku cizích slov pod heslem „chuligán“ konstatuje, že název se do češtiny dostal přes ruštinu a definuje ho jako „tulák, pobuda dareba, ničema, toulavý žebrák“.

Vochocová in Smolík (2008) zdůrazňuje, že jednou z nejdůležitějších změn s příchodem moderního chuligánství byla změna ve způsobu povzbuzování. Fotbaloví fanoušci chuligáni se začali více organizovat, během zápasů zaznívaly předem secvičené chorály a slogany. Druhou změnou byly výjezdy na soupeřův stadion, včetně pohárových i reprezentačních zápasů. I proto se podle některých odborníků styl britského chuligánství rozšířil po celé Evropě. Podle ní, již v 70. a 80. letech,

chuligánské gangy začaly s jejich organizační strukturou tím, že propracovaly systém posuzování hierarchické pozice jednotlivých skupin na základě výsledků vzájemných střetů a dalších faktorů. K tomu jim, mimo jiné, pomohla média, která společnost, o veškerých událostech spojených s fotbalovým výtržnictvím, bedlivě informovala.

Na začátku 80. let začali fotbaloví chuligáni měnit jejich strategii, protože na stadionech vznikala přísnější opatření. Přestali nosit klubové barvy, aby unikli pozornosti policie a snadněji se tak dostali mezi jinou skupinu chuligánů, násilí se začínalo přesunovat do ulic. Situace na fotbalových stadionech se tedy postupně zlepšila, ale chuligánské gangy se přesunuly do ulic. K jejich organizaci napomohl i technický pokrok, jako je internet a mobilní telefon.

3.4 Příčiny fotbalového chuligánství

Prvním, kdo se pokusil objasnit příčiny fotbalového chuligánství, byl Ian Taylor v roce 1971. Podle něj byl fotbal tradičně spojen se zábavou pracující třídy, ovšem v 60. letech se komercializoval a stal se dominantou vyšší sociální třídy. Násilí tedy považuje za reakci nižších tříd na odcizení svých tradičních hodnot. K tomuto se přiklání i dílo Wanna et al., z roku 2001, který upozorňuje, že k pochopení jejich chování musí být bráno v potaz, že většina chuligánů:

- pochází z nižších sociálních vrstev,
- jsou nevzdělaní a mají špatné zaměstnání,
- vyhledávají vzrušení a nebezpečné situace,
- mají potřebu ukázat svojí maskulinitu.

Později se ovšem ukázalo, že značná část fotbalových výtržníků pochází ze středních a vyšších vrstev, což vyvrátilo možnost spojit příčiny fotbalového chuligánství pouze s nižšími sociálními vrstvami. Na základě toho bylo konstatováno, že tedy neexistuje přímý vztah mezi fotbalovým chuligánstvím a sociálním prostředím, z kterého chuligáni pocházejí (Mareš et al., 2004).

Beyer in Nikl et al. (2007, s. 9-10) vysvětluje fotbalové chuligánství jako: *„Produkt specifické subkultury mládeže. Tato subkultura toleruje jevy, které jsou majoritou považovány za deviantní. V této subkultuře lze dosáhnout určitého statutu, nalézt adekvátní roli v určité sociální skupině. Subkultura poskytuje prostor pro sdílení*

stejných hodnot atd. Ve skupině vzniká tzv. skupinové vědomí, pocit ztotožnění a sounáležitosti.“ Subkultura může uspokojit potřebu jedince někam patřit, mít určitou pozici a zároveň být chráněn před možnými odsudky společnosti. Mareš et al. (2004) rovněž dodává, že je otázkou, zda fotbaloví chuligáni nejsou spíše kontrakulturou, než subkulturou. Pro kontrakulturu je specifické bojovat proti kultuře společnosti a změnit ji ke svému obrazu. Závěrem udává, že fotbaloví chuligáni jistě nemají ambice měnit stávající kulturu, či být její alternativou, proto lze považovat fotbalové chuligánství za deviantní subkulturu se značně specifickými normami a hodnotami, které se podstatně odlišují od norem a hodnot, které jsou přijatelné a uznávané v kultuře většinové. V poslední době, se podle něj, dostává do popředí názor, že fotbalové chuligánství je považováno za vzrušující zábavu, která je únikem z všednosti normálních dnů, což se podle Smolíka (2001) potvrzuje i u českých fotbalových chuligánů.

Zajímavé by jistě bylo zeptat se přímo chuligána samotného, v čem vidí příčinu svého jednání. Svoje pocity popisuje ve své autentické knize King (1999, s. 136): „Z temnoty se vynořilo asi sto chlapů a pak další stovka a ještě jedna. A do prdele! Šli k nám. Byli ve značné přesile. Neběželi, ale ani trochu neváhali. Prostě se pomalu sunuli naším směrem. Šli jsme k nim. To bude pořádná rubačka, říkal jsem si, když jsem se nadechoval. Jsem v čele a po policajtech nikde ani památky. Ten pocit je těžké popsat. I když bych to měl umět, protože za ta léta jsem ho zažil mockrát. Není cesty zpět a vy víte, že za pár vteřin budete uprostřed bitky. Je to skvělý pocit. Musí to být nějaká hormonální záležitost. Přírozená příprava na konfrontaci. Jeskynní lidé, boj o přežití a takový ty kecy. Možná, že právě tenhle pocit je to, o co tu jde. Opojen adrenalinem z opravdového rizika. Nikdy nevíte, komu budete čelit. Maniakovi s mačetou? Největšímu a nejtvrdšímu hovadu, jaké jste kdy viděli? Kdo ví. Také je vám jasné, že pokud máte přežít, vaše tělo, síla i hrozivý pohled musí překonat jejich. Slyšel jsem lidi, kteří to přirovnávali k orgasmu. Nesouhlasím s tím, ale stejně jako u orgasmu, je nemožné vysvětlit, co to je, co se na tom člověku tak líbí.“

Podle Slepíčky (1990) je nepochybné, že je tento negativní jev spjatý i s jinými společenskými jevy a je jimi do značné míry podmíněn. Jeho hlubší příčiny je tedy nezbytné hledat v celospolečenském měřítku. Omezení či vymizení rozsáhlých negativních diváckých akcí lze dosáhnout především poznáním a odstraněním těchto společenských příčin.

3.5 Vybrané tragické události ve fotbalových hledištích

Ačkoliv by člověk předpokládal, že k největším tragédiím ve fotbalovém hledišti dochází v důsledku řádění fanoušků zneprátených klubů, není tomu tak. Ve většině případů hraje hlavní roli pořadatelská služba, nebo alespoň v minulosti tomu tak bylo. Naštěstí jsou podmínky pro pořádání fotbalového zápasu stále přísnější a díky tomu k podobným situacím jako v minulosti takřka nedochází.

Mezi nejznámější patří událost z Bruselu z roku 1985. Podle médií šlo pořadatelům finále Pohárů mistrů evropských zemí mezi FC Liverpoolem a Juventusem Turín na Heyselově stadionu, více o maximální zisk, než o bezpečnost fanoušků. Tehdy zemřelo, při zřícení betonového hrazení, 39 lidí a stovky byly zraněny. Pořadatelé prodali nadměrné množství vstupenek a zápas tudíž přišlo zhlédnout více diváků, než kolik byl stadion schopen přijmout. I zde, ovšem, zajistili prvotní impuls neštěstí podnapilí britští fanoušci, kteří vyvolali rvačku. V panice se lidé tlačili na ono betonové hrazení, které nápor nevydrželo. Této tragédii následovalo vyloučení všech anglických klubů z evropských pohárů na 5 let, tým Liverpoolu dokonce na 6 let.

Dalším příkladem a dosud největší fotbalovou tragédií, co do počtu mrtvých fotbalových diváků, je kvalifikační zápas na OH v peruánské Limě mezi Peru a Argentinou z roku 1964, kde policisté, ve snaze uklidnit bouřící publikum při neuznaném vyrovnávacím gólu, vyslali varovný výstřel do vzduchu. Ten však vyvolal paniku a při prchání ze stadionu lidé padali ze schodů, zahynulo zde 318 lidí a asi 500 jich bylo zraněno.

Při dalším neštěstí hrály hlavní roli neočíslovaná sedadla v Guatemale v roce 1996, kde se fanoušci doslova vřítily do útrob stadionu, aby získali nejlepší místa, výsledkem bylo 84 mrtvých. Nebo nereagování pořadatelů a policistů v anglickém Sheffieldu, při vniknutí 3000 liverpoolských fanoušků na stadion bez vstupenek při semifinále Anglického poháru v roce 1989, z obavy, že by dav způsobil nepříjemnosti. K nim ovšem došlo hned vzápětí, kdy v hledišti začala tlačence, v níž zahynulo 95 osob.

Obrovskou sílu má dav sám o sobě i bez pochybení pořadatelské služby. Historicky první diváckou tragédií, která byla způsobena pouze silou davu, byla událost již v roce 1908 v Hampden Park ve finále skotského poháru mezi Rangers a Celtic (Davies, 2004). Další pak v Boltonu v březnu 1946. Čtvrtfinálové utkání britské

fotbalové ligy mezi Boltonem a Stoke City zkrátka chtělo vidět více diváku, než byl, tehdejší „stadion“ Burnden Park, schopen pojmout. 33 fotbalových diváků tehdy zemřelo a na 500 jich muselo vyhledat lékařskou pomoc (Rollin, 2005). Tato událost držela první místo v žebříčku britských tragédií na fotbalových stadionech do roku 1971, kdy se stala podobná tragédie ve Skotsku na stadionu Ibrox, při tlačení na schodišti zde ztratilo život 66 osob (BBC Home, 2005).

Ovšem ne vždy stojí za tragédií lidský činitel. Příkladem může být situace z roku 1988, kdy zemřelo na fotbalovém stadionu v Káthmándú 93 lidí, když dav fanoušků utíkal před krupobitím (Macho, 2007).

Výše zmíněné nešťastné události jsou spojeny s chybami pořadatelské služby, špatným stavem stadionů a vyvolanou panikou návštěvníků fotbalových stadionů. Byly mnou vybrány, tak, aby obsáhly co nejvíce různých příčin, bez ohledu na počet mrtvých, či místo a dobu události.

Zhruba od 60. let se situace změnila a začal stoupat počet případů, kdy návštěvníci fotbalových stadionů přicházejí o život v důsledku vzájemných potyček. Vybrala jsem 4 události, které byly nejtragičtější z pohledu počtu obětí, a seřadila je od nejmladší po nejstarší.

3.5.1 Egypt, Port Said: 1. únor 2012 (Al Masrí vs. Al Ahlí)

Zatím poslední z diváckých fotbalových tragédií, jejíž příčinou byli agresivní diváci se udála v Egyptském Port Saídu v únoru minulého roku při zápase domácího týmu Al Masrí a káhirského týmu Al Ahlí. K neštěstí došlo těsně po zápase, kdy fanoušci favorizovaného Al Ahlí vytáhli transparenty urážející Port Saíd a jeden z nich vnikl s transparentem na hrací plochu. To si nenechali líbit fanoušci Al Masrí a fanoušci obou klubů se následně střetli na hrací ploše. Na zranění hlavy, udušení či ušlapání zemřelo 74 fanoušků a členů pořadatelské služby a 1000 lidí bylo zraněno.

Po incidentu byly velmi kritizovány záchranné složky a dokonce se spekovalo, že událost měla politický podtext a byla předem naplánovaná. Fanoušci káhirského klubu se dříve účastnili střetů s policií při protestech proti bývalému režimu prezidenta Husního Mubaraka. Bezpečnostní opatření byla prý záměrně snížena. Po zápase bylo odvoláno celé vedení domácího fotbalového svazu. Obviněno bylo asi 50 fanoušků obou klubů. Incident se stal největší katastrofou v dějinách Egyptského fotbalu a dá se

řici, že po dlouhé době velmi tragickou událostí způsobenou fotbalovým chuligánstvím, ale opět pravděpodobně s „dopomocí“ místních pořadatelů (Stamp on Reuters, 2012).

3.5.2 Kolumbie, Cali: 17. listopad 1982 (America vs. Deportivo)

Při mistrovském utkání kolumbijských týmů America Cali a Deportivo Cali opilí fanoušci z horních řad házeli na ty pod sebe různé předměty jako láhve, petardy a dokonce na ně močili. Panika na stadionu měla za následek 24 mrtvých, z toho 12 dětí a dalších 250 lidí bylo zraněno. Ač dle mého názoru událost, která stojí za zmínku, žádné podrobnější údaje nejsou dostupné (Macho, 2007).

3.5.3 Argentina, Buenos Aires: 23. červen 1968 (River Plate vs. Boca Juniors)

Zápas mezi River Plate a Boca Juniors je známý jako událost Superclásico, neboli super derby, největší fotbalová událost v Argentině. Rivalita mezi fanoušky obou klubů je obrovská a často dochází k jejich střetnutí. V minulosti bylo zaznamenáno několik případů končících smrtí a mnohočetnými zraněními, nicméně žádné z nich nenabývalo takových rozměrů jako to v červnu roku 1968 na domácím stadionu River Plate El Monumental. Bylo to největší neštěstí v dějinách Argentinského fotbalu, 71, převážně Boca Juniorských, fanoušků zemřelo a na 150 jich bylo zraněno, průměrný věk obětí byl 19 let. Neštěstí v Buenos Aires má nejasnou příčinu, existuje více verzí. První z nich tvrdí, že se neštěstí událo po tom, co Boca fanoušci vyhodili zapálenou vlajku River Plate z vyšších řad, a tím vyvolali paniku jejich vlastních fanoušků sedících v nižších řadách. Další říká, že River fanoušci pronikli do sektoru Boca a vyvolali paniku hostů. Existuje ještě jedna verze, podle které je neštěstí v Argentině přezdíváno na Puerta 12, Gate 12 Tragedy. Spekuluje se o tom, že brána 12 byla ve chvíli, kdy se fanoušci snažili ze stadionu dostat zamčená. Ani po letech vyšetřování nebyl nikdo obviněn (Farah on Bleach Report, 2009).

3.5.4 Turecko, Kayseri: 17. září 1967 (Kayserispor vs. Sivasspor)

Násilí fotbalových diváků se objevuje i v nižších fotbalových ligách. V září roku 1967 zemřelo na tureckém stadionu Atatürk 44 lidí a 600 bylo zraněno při rvačce mezi soupeřícími týmy, která byla vyvolána provokací Kayserisporových fanoušků, jejichž

tým vedl po sporném gólu 1-0. K incidentu došlo o poločasové pauze a hlavní zbraní obou skupin fanoušků byly kameny. Násilí na stadionu následovalo vandalství v ulicích Kaisery a několikadenní výtržnictví fanoušků Sivasporu, jelikož 38 obětí incidentu bylo z jejich řad. Událost se stala největší katastrofou v historii tureckého fotbalu (Macho, 2007).

Z jednotlivých případů je patrné, že bylo, je a bude stále nutné se politikou, proti fotbalovému diváckému násilí, zabývat. Přicházejí na příčiny jednání některých lidí, kteří navštěvují fotbalové stadiony, stanovovat opatření, která přistižené výtržníky na fotbalové stadiony už nikdy nevpustí a zlepšovat bezpečnostní opatření na stadionech, která tyto případy eliminují a ochrání slušné fanoušky a diváky fotbalu.

4. OPATŘENÍ PROTI FOTBALOVÉMU DIVÁCKÉMU NÁSILÍ

V následujících kapitolách budou postupně představeny opatření, používané v boji proti fotbalovému diváckému násilí, na evropské úrovni, tedy politika mezinárodních evropských organizací a na celostátní úrovni, konkrétně v Anglii a České republice. Do politiky, proti fotbalovému diváckému násilí, jsou v jednotlivých zemích zapojeny, především, státní legislativa, fotbalové kluby a svazy a policejní složky. Představeny budou jejich úkoly i kompetence, které jednotlivé subjekty uplatňují při boji s tímto fenoménem.

4.1 Evropská politika proti fotbalovému diváckému násilí

Častý výskyt fotbalového chuligánství a s ním spojené projevy xenofobie a rasismu v Evropě si vyžadují spolupráci jednotlivých evropských zemí a protireakce mezinárodních evropských institucí. I když je fotbalové chuligánství evropským problémem od konce 70. a začátku 80. let, neexistuje jednotná politika celoevropských institucí k danému problému (Smolík, 2008). Mezi mezinárodní evropské organizace, které se zapojují do boje proti diváckému fotbalovému násilí, patří:

- Rada Evropy,
- Evropská Unie,
- Svaz evropských fotbalových svazů (UEFA),
- Mezinárodní federace fotbalových svazů (FIFA).

4.1.1 Aktivity Rady Evropy

Prvním, kdo se začal stabilně zabývat politikou proti fotbalovému chuligánství, byla Rada Evropy již v roce 1983. Nejdůležitějším krokem bylo přijetí Evropské úmluvy k diváckému násilí (The European Convention on Spectator Violence) 19. srpna 1985 ve Štrasburku, jejímž podpisem se jednotlivé strany zavazují zajistit:

- přiměřené veřejné prostředky na zamezení násilných a protiprávních incidentů na stadionech, v jejich bezprostřední blízkosti a na přístupových cestách využívaných diváky,

- úzkou spoluprací a uspokojivou výměnu informací mezi policejními složkami v různých lokalitách, které provádějí nebo mohou provádět dohled nad sportovním utkáním,
- přijetí a aplikace legislativy, která stanoví přiměřené tresty pro osoby, které byly shledány vinnými z trestných činů spojených s diváckým násilím.

Dále se zavázaly zajistit opatření, která by mohla zabránit diváckému násilí a výtržnostem:

- stavět stadiony z vhodných materiálů tak, aby byly pro diváky bezpečné, nenapomáhaly vzniku zbytečných konfliktů mezi diváky, umožňovaly přehlednou práci s davem, byly vybaveny vhodnými hrazeními či bariérami a neomezovaly práci bezpečnostních a policejních složek,
- oddělovat fanoušky soupeřících mužstev přidělováním míst na oddělených tribunách,
- zabezpečit oddělení fanoušků pečlivou kontrolou prodeje vstupenek a zvýšeným dohledem zejména v okamžicích těsně před zahájením utkání,
- vyloučit ze stadionů nebo zakázat vstup na utkání a stadiony vyhlášeným výtržníkům nebo lidem pod vlivem alkoholu nebo drog,
- vybavit stadiony kvalitním ozvučením a maximálně ho využívat pro zachování pořádku mezi diváky,
- zakázat vnášení alkoholických nápojů diváky na stadion, omezit nebo nejlépe zakázat prodej a distribuci alkoholických nápojů na stadionech, přičemž všechny nápoje by měly být prodávány v bezpečnostních obalech,
- zamezit při vstupních kontrolách vnášení pyrotechnického zboží nebo jakýchkoli předmětů, které by mohly ohrozit zdraví ostatních diváků,
- zajistit spoluprací styčných důstojníků s dalšími spolupracujícími složkami již před zahájením utkání tak, aby byla zaručena součinnost při zvládnutí davu (Rada Evropy in Smolík, 2008).

Anglie podepsala tuto Úmluvu hned v srpnu 1985, Česká republika v dubnu 1995 a poslední, kdo zatím přistoupil ke smlouvě je Maroko v lednu tohoto roku (Treaty office on Council of Europe, 2013). Stálý výbor Evropské úmluvy kontroluje uplatňování Úmluvy, sleduje aktuálnost, dává doporučení, zabývá se koordinací

mezinárodní spolupráce při mezinárodních šampionátech a kontroluje, ovšem pouze dobrovolně, nakolik jednotlivé členské země opatření naplňují (Smolík, 2008).

4.1.2 Aktivity Evropské unie

Jelikož jsou všechny státy EU zároveň členskými státy Rady Evropy, opatření EU navazují především na Evropskou úmluvu k diváckému násilí. Evropská unie se fotbalovým násilím zabývá hlavně v rámci mezivládní politiky v oblasti policejní a justiční spolupráce v trestních věcech. Dokumenty přijímá formou doporučení jednoho ze svých vrcholných orgánů Radou EU nebo formou rozhodnutí. Stěžejními dokumenty jsou:

1. Rozhodnutí Rady EU ze dne 6. prosince 2011 k manuálu s doporučeními pro mezinárodní policejní spolupráci a opatření k prevenci a kontrole násilností a výtržnictví v souvislosti s fotbalovými zápasy, kterých se účastní alespoň jeden členský stát.
2. Rozhodnutí Rady EU ze dne 25. dubna 2002 ve věci bezpečnosti v souvislosti s fotbalovými zápasy s mezinárodní dimenzí. Tento dokument mimo jiné zahrnuje povinnost vytvořit Národní fotbalový informační bod (NFIP- National Football Information Point), což je centrální informační bod policejního charakteru, sloužící pro lepší policejní spolupráci při mezinárodních utkáních.

Důležitým činem EU bylo vytvoření pracovního programu na období 2004 - 2006, na jehož základě měla být zjištěna potřebná zlepšení v oblasti policejní spolupráce. Mezi jeho cíle patří, mimo jiné, zvětšení role pořadatelské služby, zpřesnění definice její role, zlepšení výcviku jejích pracovníků a rozšíření spolupráce s UEFA, s cílem vytvořit společné strategie.

Na zasedání Evropského parlamentu v březnu 2006 byly fotbalové organizace vyzvány k přísnějším postihům za rasistické nadávky během fotbalových utkání. Bylo navrženo, aby klubům, na jejichž stadionech bude opakovaně docházet k těmto projevům, hrozily finanční postihy, či vyloučení ze soutěží (Smolík, 2008).

4.1.3 Aktivity UEFA a FIFA

Svaz evropských fotbalových svazů i Mezinárodní federace fotbalových svazů se zabývají konflikty fotbalových diváků především v oblasti rasismu.

UEFA je od roku 2001 blízkým partnerem organizace FARE network (Football Against Racism in Europe) založené v roce 1999, která sdružuje skupiny a jednotlivce bojující proti netoleranci a diskriminaci ve fotbale. Ve spolupráci pořádají „anti-rasistické týdny“ a další události (UEFA.com, 2013). UEFA disponuje různými kontrolními a sankčními opatřeními a katalogy s typy prohřešků hráčů i diváků. Prohřešky řeší Kontrolní a disciplinární komora a klubu či svazu může udělit:

- peněžitý trest,
- zakázat účast diváků na stadionu,
- přeložit zápas na jiný stadion,
- uzavřít stadion,
- anulovat výsledek,
- odebrat body,
- opakovat zápas,
- vyloučit klub ze soutěže.

FIFA vystupuje podobně jako UEFA, má disciplinární kodex (FIFA Disciplinary code), který vysvětluje sankce vzniklé při porušení jejích zákonů (FIFA Statutes) aplikovaných při každém zápasu a soutěži organizované FIFA. Tímto disciplinárním kodexem se musí řídit všechny asociace a jejich členové, včetně klubů, představitelů, hráčů i diváků. Od roku 2002 FIFA pořádá dny proti diskriminaci (FIFA Anti - Discrimination Days), aby bylo zvýšeno povědomí potřeby zničit rasismus a další formy diskriminace (FIFA.com, 2013).

Obě organizace se roku 1999 podílely na založení Nadace Daniela Nivelu (Daniel Nival Foundation), která se zabývá vědeckým výzkumem sportovního násilí, opatřeními k jeho předcházení a sbírkami na podporu jeho obětí (Mareš et al., 2004).

4.2 Anglie

Anglická vláda se začala politikou proti fotbalovému chuligánství intenzivněji zabývat v průběhu 80. let. Anglický model řešení diváckého fotbalového násilí je založen na několika provázaných zákonech, které speciálně upravují pořádání fotbalových zápasů.

4.2.1 Legislativa

Zákony vztahující se k fotbalovému chuligánství:

- Crime and Disorder Act - zákon o trestné činnosti a porušování pořádku (1991),
- Criminal Law Act - trestní zákon (1977),
Tento zákon se, stejně jako výše zmíněný, zabývá fotbalovými trestnými činy.
- Criminal Justice and Public Order Act - zákon o trestní justici a veřejném pořádku (1994),

Zákon o trestní justici a veřejném pořádku řeší především prodej vstupenek.

- Fire Safety and Safety of Places of Sport Act - zákon o požární bezpečnosti a bezpečnosti sportovišť (1987),
- Football Spectators Act - zákon o fotbalových divácích (1989),
- Football Offences and Disorder Act - zákon o fotbalové trestné činnosti a výtržnostech (1999),

Zákon byl vytvořen jako novela mnoha ustanovení zákona o fotbalových divácích a doplnil ho, zákon mimo jiné zrušil dřívější rozdíl mezi domácím a zahraničním zákazem vstupu na stadion, takže pokud soud tento trest udělí, platí pro obě možnosti.

- Football Disorder Act - zákon o fotbalových výtržnostech (2000),

Zákon o fotbalových výtržnostech je zákon, do kterého byla zapracována část výše uvedeného zákona.

- Police Act - zákon o policii (1996),
- Safety of Sports Ground Act - zákon o bezpečnosti sportovních hřišť (1975),
- Sporting Events Act - zákon o sportovních utkáních (1985).

Zákon o sportovních utkání se zabývá konzumací alkoholu při fotbalových utkáních a zakazuje držení alkoholu cestou na utkání ve zvláště vypravených dopravních prostředcích a konzumaci alkoholu během utkání (Smolík, 2008).

Stěžejním zákonem anglické legislativy týkající se fotbalového diváckého násilí je zákon o fotbalových divácích (Football Spectators Act) z roku 1989. Zákon se týká utkání na území Anglie a Walesu i utkání hraná mimo tyto země. Upravuje pořádání tzv. regulovaných fotbalových utkání, což jsou utkání, jejichž charakter je jasně stanoven v zákoně (především zápasy nejvyšších anglických soutěží a zápasy mezinárodní) a stanovuje práva a povinnosti návštěvníků těchto utkání. Zákon má tři

části, první upravuje fotbalová utkání v Anglii a Walesu, druhá mimo ně a třetí částí je částí obecnou (Legislation.gov.uk, 2013).

Zákon stanovuje fotbalové trestné činy, což jsou trestné činy, které jsou parlamentem považovány za trestné činy spáchané v souvislosti s regulovaným fotbalovým utkáním a které mohou následně způsobit uložení zákazu vstupu jako prevenci dalších návštěv fotbalových zápasů (Smolík, 2008).

Pokud je pachatel odsouzen, ať již podmíněně či nepodmíněně za trestný čin související s fotbalovým utkáním (na stadionu i mimo něj), soud může vydat zákaz vstupu na stadion a tzv. restriktivní nařízení, jehož předmětem je povinné hlášení odsouzeného na určité policejní stanici během regulovaného fotbalového utkání. Restriktivní nařízení může být vydáno pouze, pokud je soud přesvědčen, že jeho vydání v souvislosti s danou osobou pomůže zabránit násilí a rušení pořádku na regulovaných fotbalových utkání nebo v souvislosti s nimi. Restriktivní nařízení je tedy vydáno jako doplňkový trest. Osoba, která nesplní požadavky daného nařízení (jediným důvodem pro udělení výjimky je zahraniční cesta bez souvislosti s fotbalovým utkáním), se dopouští trestného činu a osoba, pro kterou bude nařízení platit minimálně jeden rok, může zažádat o jeho zrušení. Při zápasech mimo území Anglie a Walesu je odsouzený pachatel nucen na policejní stanici odevzdat svůj pas. Pro kontrolu dodržování zákazu vstupu na stadiony a plnění povinností vyplývajících z restriktivního nařízení, byl zřízen Úřad pro zákazy vstupu na fotbalová utkání (Football Banning Orders Authority - FBO).

V roce 1999 vznikl zákon o fotbalové trestné činnosti a výtržnictví (Football Offences and Disorder Act), který víceméně doplnil a rozšířil zákon o fotbalových divácích (Smolík, 2008).

4.2.2 Fotbalové kluby

I fotbalový klub může v Anglii rozhodnout o tom, koho vpustí a nevpustí na svůj domácí stadion. Lze tak činit s ohledem na vlastnické právo. Nástrojem klubu může být:

- pořadatelská služba,
- nevydání klubových karet či sezónních vstupenek,
- sankce při zadržení na stadionu (Bureš in Smolík, 2008).

Na některých stadionech mohou být dokonce vylepeny plakáty s fotografiemi a jmény fanoušků, kterým je vstup na stadion zakázán (Malá, 2008).

4.2.3 Obce

Anglická vláda stanovila státní dozor nad bezpečnostními opatřeními na stadionech a tak důležitou roli v politice proti fotbalovému diváckému násilí hrají v Anglii jednotlivé obce. Ty udělují licence jednotlivým stadionům, na kterém chce fotbalový klub, provozovat profesionální fotbal. K tomuto účelu Football Spectators Act zřizuje Národní fotbalový licenční úřad (Football Licensing Authority - FLA), který provádí kontroly stadionů, licenčního řízení ze strany obcí a poskytuje metodickou pomoc obcím, klubům i fotbalovému svazu. Důležitým kontrolním prvkem je také to, že licence musí být každý rok obnovována (Smolík, 2008).

Samozřejmostí jsou pro bezpečnost na stadionech místa pouze k sezení, kvalitní kamerový monitorovací systém, operační centrum pro řízení bezpečnostního opatření s dobrým výhledem na celou oblast stadionu, rozhlas s možností oslovit pouze určitý sektor, automatické monitorování obsazenosti stadionu, kvalitní restaurační a sociální zařízení a rodinné sektory (Malá, 2008).

Zajímavé je sledovat, jak se bezpečnostní opatření, používaná na anglických stadionech i mimo ně, v průběhu let vyvíjejí.

V 90. letech, kdy byl anglický boj s fotbalovým diváckým násilím na vrcholu, bylo jedním z opatření, uzavření všech restauračních zařízení a zákaz podávání alkoholu v okruhu 1 km od stadionu, na kterém se hrálo ligové utkání.

Dnes jsou bezpečnostní opatření výrazně uvolněná, a přesto se násilnosti na tamních stadionech takřka neobjevují, stadion je zaplněn rodinami s dětmi a pro diváky je každé utkání svátkem. Anglii se zkrátka podařilo problémové návštěvníky ze stadionů odstranit a nové tam nepouštět.

Bezpečnostní opatření, panující v Anglii na fotbalových stadionech a mimo ně, v současné době jsou:

- alkohol se na stadionech prodává, pít se však smí jen v jeho útrokách a jeho vnášení do hlediště je zakázáno,

- kamerový systém po celém stadionu a především u turniketů při vstupu na stadion, který je napojený na registr problémových fanoušků, okamžitě je tedy, podle vstupenky, možné viníka najít a vyvést ze stadionu,
- ulice v okolí stadionů jsou pár hodin před zápasem uzavřeny pro motorová vozidla a je zde vytvořena pěší zóna.

4.2.4 Policejní složky

Zákon o policii (Police Act) z roku 1996 výrazně ovlivňuje skladbu účastníků fotbalových utkání z řad pořadatelů. Stanovuje totiž povinnost poskytnout finanční prostředky policii za přítomnost na soukromé akci, kterou fotbalové utkání bezpochyby je. Fotbalové kluby se tedy, ve snaze o snížení nákladů, uchylují k variantě co nejmenšího počtu policejního dohledu při utkáních, které nahrazují vlastní pořadatelskou službou, tzv. stevardy (stewards).

V roce 1989 byla v Anglii založena tzv. Fotbalová zpravodajská síť (Football Intelligence Unit - FIU), jejímž úkolem je výměna informací o problémových fanoušcích a evidence nebezpečných fotbalových násilníků. FIU pracuje pod záštitou Národní kriminální služby (National Criminal Intelligence Services - NCIS).

Každý profesionální fotbalový klub má přiděleného minimálně jednoho pracovníka NCIS, který shromažďuje a předává informace o záměrech především rizikových fanoušků (Bureš in Smolík, 2008). Služeb policie je využíváno i v dalším případě, kdy je každému klubu první ligy přidělen policista, tzv. Football Intelligence Officer (FCO), který sbírá informace o chuligánské aktivitě, provádí analýzy a rozšiřuje poznatky díky propojení s pracovníky NCIS (Mošna in Smolík, 2008).

4.2.5 Sociální prevence

Podle Svěřepy in Smolík (2008) je Anglie chválena za moderní přístup k represí vůči fotbalovým násilníkům, zároveň ji ale stíhá kritika za absenci sociální prevence ve vztahu k nim.

Určitou formu sociální prevence zajišťuje fanouškovská organizace Football Supporter's Federation (FSF). Organizace sdružuje na 200 000 fanoušků. FSF organizuje různé kampaně, reprezentuje práva fanoušků, setkává se s představiteli

Fotbalové asociace a prostřednictvím svého fanzinu a svých webových stránek podává fanouškům užitečné rady a informace týkající se utkání doma i v zahraničí (The Football Supporters' Federation , 2013).

Podobnou organizací je i Independent Supportters Association (ISA). Obě organizace mají pobočky po celé Anglii, snaží se distancovat od fotbalového chuligánství a spolupracovat na dobrém jménu fotbalového fandovství v Anglii (Smolík, 2008).

Malá (2008) se také zmiňuje o preventivní práci s mládeží, kterou vykonávají sociální pracovníci pod hlavičkou klubů. Cílovou skupinou je neorganizovaná mládež, ze sociálně deprivovaných oblastí a mládež se špatnými školními výsledky. Jednotlivé projekty se zaměřují na hraní fotbalu v mimoškolní době. Klub těmto projektům poskytuje prostory, financuje trenéry či sociální pracovníky a podporuje tyto akce i například účastí svých hráčů.

4.3 Česká republika

V České republice neexistují samostatné právní normy, které by upravovaly činnost související s fotbalovými utkáními. Problém fotbalového chuligánství je zde řešen v rámci politiky vnitřní bezpečnosti zapojené do celkového bezpečnostního systému státu. Zřízena je, při Ministerstvu vnitra České republiky, Koordinační komise k problematice diváckého násilí a nevhodného chování při sportovních utkání, jejíž členy (zástupci) jsou Ministerstvo vnitra ČR, Policie ČR, Fotbalová asociace ČR, Ministerstvo mládeže a tělovýchovy a Český svaz ledního hokeje (Nikl et al., 2007).

Komise byla zřízena roku 1996 a vychází z Evropské úmluvy. K činnostem Komise patří:

- zlepšování spolupráce Policie ČR a sportovních klubů při přípravě a realizaci bezpečnostních opatření při fotbalových a hokejových zápasech,
- iniciace a podpora preventivní, výchovné a informační činnosti,
- monitoring situace v oblasti diváckého násilí,
- každoroční zpracování Národní zprávy k diváckému násilí pro Stálý výbor Rady Evropy,

- spolupráce prostřednictvím svého zástupce ve Stálém výboru s koordinačními orgány smluvních stran Úmluvy (Malá, 2008).

4.3.1 Legislativa

Vybrané právní normy související s politikou proti fotbalovému chuligánství:

- zákon č. 128/2000 Sb., o obcích, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 115/2001 Sb., o podpoře sportu, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 84/1990 Sb., o právu shromažďovacím, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 37/1989 Sb., o ochraně před alkoholismem a jinými toxikomaniemi, ve znění pozdějších předpisů.

Trestní zákoník umožňuje soudu uložit přiměřená omezení a přiměřené povinnosti směřujícím k tomu, aby pachatel vedl řádný život, v čemž je zahrnuto i povinnost zdržet se návštěv nevhodného prostředí. V tomto případě jsou za nevhodné prostředí považovány fotbalové stadiony. Tímto nástrojem lze tedy zakázat vstup na fotbalové stadiony obecně nebo na konkrétní utkání, konkrétní stadion či vstup do města apod. Stejně podmínky platí i pro zákon trestního řádu a zákon o přestupcích (Nikl et al., 2007).

4.3.2 FAČR a fotbalové kluby

a) FAČR

Fotbalová asociace České republiky se k fotbalovému chuligánství vyjadřuje nepřímo v Disciplinárním řádu FAČR, který projednává všechna provinění související s přípravou a organizací fotbalových soutěží. O udělování trestů rozhoduje disciplinární komise FAČR, která může uložit trest fotbalovým klubům:

- důtku,

- peněžitou pokutu,
- uzavření hřiště,
- nařízení sehrát utkání bez přítomnosti diváků,
- odebrání soutěžních bodů,
- vyloučení ze soutěže (Smolík, 2008).

b) Klub

Pořadatelský klub je povinen při utkání a v souvislosti s ním zajistit bezpečnost hráčů, rozhodčích, delegovaných orgánů, jakož i pořádek v prostoru stadionu. Úkoly pořadatelského klubu jsou konkretizovány v Soutěžním řádu fotbalu vydaným FAČR. K jeho povinnostem patří:

- zajistit zdravotní službu s potřebným vybavením pro první pomoc,
- rozhlasovými relacemi přispět k zajištění klidu a pořádku v hledišti,
- zabezpečit stálou službu před kabinou rozhodčích,
- zajistit včasné otevření pokladen podle povahy utkání,
- zajistit pořadatelskou službu (sbor) v potřebném počtu a kvalitě, případně zajistit účast policie (Nikl et al, 2007).

Pro klub neexistuje možnost udělení zákazu vstupu na svůj stadion, či uveřejnění fotografií a jmen výtržníků. Ustanovení zákona o ochraně spotřebitele stanovuje zákaz jakékoliv diskriminace spotřebitele. Odepření prodeje vstupenky určitému divákovi či odepření jeho vstupu na stadion, může být, dle ustanovení, diskriminací. Občanský zákoník ovšem dovoluje smluvním stranám použít v příloze či dodatku pojem „porušení“ a vyjádřit tak vůli od smlouvy odstoupit. Při koncepci Návštěvního řádu stadionu lze tedy tento pojem využít ve smyslu, že pokud dojde k „porušení“ některých ustanovení, je pořadatel oprávněn diváka ze stadionu vykázat i před skončením zápasu bez nároku na vrácení vstupného. Odkazem na Návštěvní řád stadionu na vstupence je tato skutečnost ze strany diváka akceptována zakoupením vstupenky (Nikl et al., 2007).

c) Pořadatelská služba

Pracovníci pořadatelské služby pomáhají organizátorům utkání dohlížet na dodržování pravidel a zajišťovat bezpečnost diváků. Jejich práce začíná od doby prvních příchodů diváků na stadion do doby jejich odchodu.

Mezi úkoly pořadatelské služby patří:

- před a v průběhu utkání kontrolovat stadion,
- vítat a usazovat diváky,
- dbát o spokojenost návštěvníků a řešit jejich případné stížnosti,
- dohlížet na bezpečný provoz na stadionu, na dodržování jeho organizačního řádu,
- řešit případné incidenty a nenadálé situace,
- v případě potřeby spolupracovat s policií či záchrannou službou,
- zajistit, aby nikdo nevnesl na stadion žádný zakázaný předmět (Rada Evropy in Smolík, 2007).

Podle Mareše in Smolík (2007) z vyhodnocení dohody, provedeným Policií ČR, vyplývá, že ČMFS neplní závazek dohody, kterou obě instituce uzavřely v roce 1995, tím, že nedostatečně zajišťuje pořadatelskou službu. Členové nebývají proškoleni, mnohdy se jedná o seniory a neprovádí dostatečné preventivní prohlídky před vstupem na stadion, které mají zamezit vnášení alkoholu a pyrotechniky.

4.3.3 Policejní složky

a) Policie ČR

Policie ČR je státní ozbrojený bezpečnostní sbor, který má za úkol chránit bezpečnost osob a majetku. Na fotbalových zápasech nenahrazuje pořadatelskou službu. Svoji přítomností působí pouze preventivně, sleduje situaci a zasahuje až ve chvíli reálného nebezpečí narušení klidu a pořádku a když pořadatelská služba není z různých důvodů schopna zabezpečit pořádek. I proto lze vymezit působení policie podle prostoru a to na uvnitř a vně stadionu.

Jedná-li se o utkání se zvýšeným rizikem, může policie zajistit účast specialistů.

Policisté mají oproti členům pořadatelské služby širší rozsah oprávnění, která mohou využívat při zajišťování fotbalových utkání:

- požadovat vysvětlení,
- požadovat prokázání totožnosti,
- zajistit osobu,
- omezit pohyb agresivních osob,

- odebrat zbraň,
- zakázat vstup na určená místa,
- odejmout věc,
- použít donucovacích prostředků (Nikl et al., 2007).

Policie ČR a FAČR (dříve ČMFS) uzavřely v roce 1995 Dohodu o vzájemné spolupráci při zajišťování veřejného pořádku, ochraně bezpečnosti osob a majetku při fotbalových utkání. Povinnosti policie jsou stanoveny podle zákona o policii. Pokud policie zajistí pachatele trestného činu nebo přestupku, poskytne fotbalovým klubům podklady pro uplatnění majetkových a jiných náhrad škod. Dohoda je každoročně prodlužována a roku 2003 byla aktualizována.

Policie ČR také doprovází české fotbalové fanoušky při velkých zahraničních turnajích, jako je fotbalové mistrovství světa a mistrovství Evropy (Smolík, 2008).

b) Obecní (městská) policie

Obecní policie hraje podobnou roli jako Policie ČR a tak plní i podobné úkoly. Rozdílem je, že úkoly jsou vymezeny na zajišťování místních záležitostí v rámci dané obce. Její činnost je orientována především na prostory vně stadionu. Obecní policie tedy spolupracuje při fotbalových zápasech s Policií ČR, ale pouze v případě, že je povolána dotyčnou obcí (Smolík, 2008). Každý, tedy i pořadatel fotbalového utkání, má právo obrátit se na obecní policii o pomoc a ta je povinna pomoc poskytnout (Nikl et al., 2007).

4.3.4 Obce

Zákon o obcích a zákon o hlavním městě Praze dává oprávnění obcím, hlavnímu městu Praze regulovat veřejnosti přístupné sportovní podniky, kdy obec může ukládat povinnosti v samostatné působnosti obecně závaznou vyhláškou k zabezpečení místních záležitostí veřejného pořádku nebo obecně závaznou vyhláškou pro pořádání, průběh a ukončení veřejnosti přístupných sportovních a kulturních podniků. Na základě tohoto zákona může obec dále uzavřít smlouvu o spolupráci s fyzickými a právníckými osobami, prostřednictvím které si může obec s pořadatelem, především u pravidelných sportovních akcí, rozdělit povinnosti při jejich zabezpečení (Nikl et al., 2007).

4.3.5 Sociální prevence

Sociální prevence v oblasti diváckého násilí je v České republice na velmi špatné úrovni. Bylo zde pár pokusů o založení neziskových organizací, podobným těm v Anglii, ale žádná z nich nebyla úspěšná. Určitou roli zde hraje Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, které ve spolupráci s Ministerstvem Vnitra realizuje všeobecnou prevenci negativních společenských jevů u dětí a mládeže. Ovšem žádný z programů není přímo cílený na výchovu v oblasti sportovního diváctví.

4.4 Srovnání opatření Anglie a České republiky

V následující kapitole budou politiky v boji proti fotbalovému diváckému násilí v Anglii a České republice porovnány. Zahrnuta bude i diskuze s vlastními návrhy na zlepšení situace v obou zemích.

Anglie i Česká republika přistupují k problému fotbalového chuligánství rozdílně. Hlavní rozdíl mezi politikami obou zemí je v oblasti legislativy. Anglická legislativa je v oblasti fotbalového chuligánství založena na několika provázaných zákonech, které speciálně upravují pořádání fotbalových zápasů, kdežto Česká republika řeší legislativu, týkající se fotbalového chuligánství, v rámci obecně platných zákonů a vyhlášek týkající se politiky vnitřní bezpečnosti. Přestože se Anglii podařilo vyrovnat s fotbalovým chuligánstvím lépe než České republice, nelze jednoznačně říci, že přijetí podobné specifické legislativy u nás by vedlo ke stejným výsledkům. Úspěšné vyrovnání Anglie s fotbalovým chuligánstvím není založeno pouze na daných zákonech, ale na celkovém přístupu k problému. Důležitým opatřením, týkající se národní legislativy obou zemí, je zákaz vstupu na stadion, čehož se týká i kontrola dodržování tohoto doplňujícího trestu. Česká republika, na rozdíl od Anglie, postrádá kontrolu nad dodržováním omezujících opatření, kterou v Anglii zastává restriktivní opatření, příkazující se v dobu utkání hlásit na příslušné policejní stanici a s tím související existence registru problémových fanoušků, který Česká republika také postrádá. V tomto ohledu by se Anglie pro Českou republiku měla stát vzorem. Důležité je totiž, v této situaci, nejen ukládání vhodných trestů, ale i jejich následná kontrola. Pokud naše stadiony nedisponují jiným opatřením, například kamerovým systémem u vchodu spojeným s databází problémových fanoušků, který by je hned při vstupu

odhalil, je nutné kontrolovat a dohlížet na to, kde se v době zápasu nacházejí a ubezpečit se, že fotbalový stadion nenavštíví.

Policejní dohled při fotbalových utkání plní v obou zemích pouze preventivní charakter, policie zasahuje až ve chvíli reálného nebezpečí narušení klidu a hlavní úlohu v bezpečnosti a klidu na stadionu plní pořadatelská služba. V Anglii zákon o policii stanovuje povinnost poskytnout finanční prostředky policii za její přítomnost na utkání, proto kluby, ve snaze snížit své náklady, využívají kvalitně vyškolené pořadatelské služby a dodržují tak jasně stanovená pravidla. Část odpovědnosti za bezpečnost na stadionech tedy přebírá klub a přítomnost malého počtu policejních příslušníků navíc působí pozitivněji pro klid v hledišti. V našem prostředí ovšem toto pravidlo nebývá dodržováno, klub nedostatečně zajišťuje pořadatelskou službu a policejní složky hrají ve většině případů hlavní roli. Tato situace by měla být v České republice řešena organizovaným celostátním školením pracovníků pořadatelské služby a kontrolou klubů, zda pravidla stanovená pro pořadatelskou službu dodržují.

Anglická vláda stanovila státní dozor nad bezpečnostními opatřeními na stadionech a tuto roli zde převzaly jednotlivé obce, které udělují licence jednotlivým stadionům. V České republice udělují licence stadionům Fotbalová asociace České republiky, přesněji Licenční komise této organizace. Obce mohou pouze částečně regulovat fotbalové zápasy na místní úrovni, což se ovšem týká společenských akcí obecně, takže do politiky proti fotbalovému násilí obce v České republice přímo nespádají. Těžko říci, zda tento rozdíl hraje větší roli. Nutno ovšem podotknout, že fotbalové stadiony v Anglii mají přísnější bezpečnostní pravidla a úroveň stadionů v těchto dvou zemích nelze srovnávat. Bezpečnostními pravidly na stadionech, kterými by se Česká republika mohla inspirovat, jsou především přísnější kontroly při vstupu diváků na stadion a instalace kvalitního kamerového monitorovacího systému.

Dalším bodem, ve kterém se oba přístupy k problematice diváckého fotbalového násilí výrazně liší, je v oblasti kompetence fotbalových klubů. Pořadatelské fotbalové kluby v Anglii i České republice přebírají odpovědnost za bezpečnost a klid na utkáních. Jejich pravomoc se ovšem liší v podstatném bodě, kterým je udělení zákazu vstupu případným výtržníkům na stadion. Anglie vychází z principů vlastnického práva, díky kterému mohou kluby rozhodnout, kdo vstoupí na jejich domácí stadion. Kluby mají dokonce možnost na svých stadionech vylepit plakáty se jmény a fotkami provinivších. Česká republika se v tomto ohledu řídí zákonem o ochraně spotřebitele,

který jasně stanoví, že nevpustění diváka (spotřebitele) na stadion by znamenalo jeho diskriminaci. Fotbalový klub v České republice tedy nemá právo rozhodnout o udělení zákazu vstupu na svůj stadion. V tomto ohledu by se Česká republika měla systémem v Anglii nepochybně inspirovat.

Poznatky ze srovnání opatření v obou zemích jsou shrnuty v Tab. 2.

Tab. 2 - Srovnání opatření proti fotbalovému diváckému násilí v Anglii a České republice

	Anglie	Česká republika
Legislativa proti fotbalovému chuligánství	provázané zákony, speciálně upravující pořádání fotbalových utkání	neexistence zvláštní legislativy
Role policejních složek	preventivní opatření	hlavní role
Role obcí	udělování licencí stadionům-součást politiky proti fotbalovému chuligánství	částečný koordinátor sportovních podniků
Role klubů	plná odpovědnost za bezpečnost na stadionu, možnost zakázat vstup na stadion	plná odpovědnost za bezpečnost na stadionu
Pořadatelská služba	vhodně vyškolení stevardi, plná zodpovědnost	nedostatečné školení, z pohledu klubů, porušování pravidel
Kontrola uložených omezení	restriktivní nařízení	žádná

V poslední oblasti, v oblasti sociální prevence fotbalového diváckého násilí, postupují obě země podobně, ačkoliv Anglie o trochu úspěšněji. Právě tato oblast opatření je v obou zemích nedostatečná a měla by dostát zlepšení. Prevence je totiž v této situaci důležitější, než represe a jen vhodná prevence dokáže tento negativní společenský fenomén zmírnit či úplně vymýtit.

Podle Slepíčky (1990) je nepříznivou skutečností to, že neexistuje žádný odpovědný subjekt zabývající se systematicky formováním sportovního diváka či divácké veřejnosti jako takové. Sportovní oddíly, provozovatelé sportovních zařízení a organizátoři pohlíží na sportovního diváka především jako na ekonomický faktor. Je nutné si uvědomit, že společenské subjekty, odpovídající v celospolečenském měřítku za rozvoj tělesné kultury, odpovídají i za práci se sportovními diváky a za formování divácké veřejnosti a v tomto smyslu musí rozhodněji a koncepčněji vystupovat. K tomu mohou přispět i média tím, že vedle běžných sportovních přenosů a komentářů budou

koncipovány články a pořady výchovně informačního zaměření, propagující fair play jak v hledišti, tak na hřišti a naopak kriticky hodnotící projevy násilí. Nezastupitelnou úlohu tvoří také rodina a škola. Současný počet hodin tělesné výchovy na školách neposkytuje prostor pro vzdělání v oblasti kulturního projevu jedince v roli sportovního diváka.

S názorem pana profesora Slepíčky se plně ztotožňuji. Při zlepšování programu sociální prevence bych začala zavedením vzdělávání právě, v oblasti projevu jedince v roli sportovního diváka, u dětí na základních školách. Určité etické chování je potřeba vštěpovat již v tomto věku. U současné generace problémových fanoušků by bylo vhodné větší zapojení jednotlivých fotbalových klubů a jejich systematická práce s nimi. Kdo jiný, než „jejich“ klub, by na ně mohl mít větší vliv.

5. ZÁVĚR

Jedním z cílů bakalářské práce bylo popsat problematiku sportovního, především fotbalového, diváckého násilí a získat tak ucelený přehled základních poznatků týkající se tohoto negativního společenského jevu. Bylo specifikováno sportovní diváctví obecně a následně jsem se zaměřila na fotbalové chuligánství, na jeho aktéry, stručný popis historie, která by se dala brát za historii chuligánství Anglie, neboť právě v Anglii nalézáme kořeny tohoto fenoménu. V jedné z podkapitol jsem se věnovala i možným příčinám diváckého násilí, protože právě odhalení skutečných a platných příčin by bylo klíčem ke stanovení správné a účinné taktiky, při snaze vymýtit divácké násilí z fotbalových i dalších sportovních stadionů. I po prostudování značného množství odborné literatury týkající se tohoto problému se mi nezdá, že by se to někomu z řad odborníků prozatím podařilo.

Dále byl, dle mého osobního uvážení, proveden výběr několika tragických událostí, které v historii fotbalového chuligánství postihly fotbalové stadiony. U jednotlivých událostí byl přiblížen jejich průběh a následky, které za sebou zanechaly. V této podkapitole jsem se také pokusila vymezit a objasnit příčiny, které vedou k tomu, že ne všichni, kdo do útrob fotbalových stadionů zavítají, je také ve zdraví opustí.

Druhá část práce byla zaměřena na opatření, které Evropa a dvě její konkrétní země, Anglie a Česká republika, využívají.

Z porovnání opatření používaných v Anglii a v České republice vyšlo najevo, že oba státy přistupují k problému rozdílně. Dalo by se říct, že Anglie je s řešením situace o pár kroků napřed a Česká republika by se ve většině případů mohla inspirovat.

Hlavní rozdíl v přístupu obou zemí je v národní legislativě. Anglie, oproti České republice, disponuje speciálními právními normami týkající se fotbalového chuligánství. Ovšem i Česká republika má v tomto ohledu dostačující právní rámec a tak by se mohla zaměřit pouze na jeho vylepšení.

Mezi opatření Anglie, kterými by se Česká republika měla inspirovat, patří:

- kvalitně vyškolení pracovníci pořadatelské služby, následné přenesení odpovědnosti za bezpečnost na stadionu na pracovníky pořadatelské služby a s tím spojené snížení množství policejního dohledu z důvodu klidu v hledišti,

- kvalitní kamerový systém na stadionech, který by odhalil viníky výtržnictví i vstup jedinců, kteří mají vstup na stadion zakázaný,
- důkladné osobní prohlídky před vstupem na stadion,
- kontrola nad dodržováním omezujících opatření a s tím související registr problémových fanoušků,
- kompetence klubu rozhodnout o tom, koho vpustí na domácí stadion a právo zveřejnit identitu osob, které mají vstup na stadion zakázaný.

Obě země by zároveň měly zlepšit svůj přístup k sociální prevenci. Zavést by měly:

- vzdělávání dětí, v oblasti projevu jedince v roli sportovního diváka, nejlépe již na základní škole,
- posílení zapojení jednotlivých fotbalových klubů ve spolupráci se svými fanoušky.

LITERATURA

1. About FIFA: Social Responsibility. *FIFA.com* [online]. 1994-2013 [cit. 2013-03-23]. Dostupné z:
<http://www.fifa.com/aboutfifa/socialresponsibility/antiracism/index.html-4>
2. About Us. *The Football Supporters' Federation* [online]. 2013 [cit. 2013-03-16]. Dostupné z: <http://www.fsf.org.uk/about-us/>
3. Browse Legislation: Football Spectators Act 1989. *Legislation.gov.uk* [online]. [cit. 2013-03-20]. Dostupné z:
<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1989/37/contents>
4. BUFORD, Bill. *Among the thugs: face to face with English football violence*. London: Arrow, 2001. ISBN 00-994-1634-4.
5. DAVIES, Hunter. *Boots, balls and haircuts: an illustrated history of football from then 'til now*. London: Cassell Illustrated, 2004. ISBN 18-440-3261-2.
6. FARAH, Yoosof. *Boca Juniors-River Plate: A Look into One of World Football's Greatest Rivalries*. Bleacher Report [online]. 2009 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z: <http://bleacherreport.com/articles/118667-boca-juniors-river-plate-a-look-into-one-of-world-footballs-greatest-rivalries>
7. Hooligans photos. *Hooligans* [online]. [cit. 2013-04-25]. Dostupné z:
<http://hooligans.co/more-hooligan-photos/?nggpage=3>
8. KING, Martin a Martin KNIGHT. *Hoolifan: třicet let násilí*. Nové Sedlo u Lokte: Vydavatelství & Nakladatelství Plachý, 2005. ISBN 80-903-5561-7.
9. MACHO, Milan. *Zlatá kniha fotbalu: dějiny světového fotbalu ve faktech, názorech a obrazech*. 2., rozš. vyd. V Praze: XYZ, 2009, 549 s. ISBN 978-80-7388-251-8.
10. MALÁ, Hana. *Agrese a divácké násilí* [online]. Brno, 2008 [cit. 2013-03-30]. Dostupné z: <http://dspace.k.utb.cz/handle/10563/5688>. Bakalářská. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, Institut mezioborových studií Brno. Vedoucí práce doc. PhDr. Aleš Sekot, CSc.
11. MAREŠ, Miroslav, Josef SMOLÍK a Marek SUCHÁNEK. *Fotbaloví chuligáni*. Brno: Barrister & Principal, 2004. ISBN 80-903333-0-3.

12. NIKL, Jaroslav a Petr VOLEVECKÝ. *Divácké násilí*. Praha: PA ČR, 2007. ISBN 978-80-7251-249-2.
13. Picture of the day. *Footy* [online]. 2013 [cit. 2013-04-25]. Dostupné z: <http://footy.dk/2012/12/18/de-50-bedste-fodboldbilleder-2012/>
14. ROLLIN, Jack. *Soccer at war: 1939 - 45*. [Rev. ed.]. London: Headline, 2005. ISBN 07-553-1431-X.
15. RUSSELL, Dave. *Football and the English: a social history of association football in England, 1863-1995*. Preston: Carnegie Pub, 1997. ISBN 18-593-6038-6.
16. SEKOT, Aleš. *Sociologické problémy sportu*. Praha: Grada Publishing, 2008. ISBN 978-80-247-2562-8.
17. SEKOT, Aleš. Násilí ve sportu. In: REDAKCE SBORNÍKU ANNA HOGENOVÁ, Naděžda Pelcová, Anna HOGENOVÁ, Naděžda PELCOVÁ. *Násilí ve výchově, umění a sportu: sborník z mezinárodní konference konané na Univerzitě Karlově Pedagogické fakultě v Praze dne 4.5.2006*. Praha: Pro Univerzitu Karlovu v Praze, Pedagogickou fakultu vyrobilo vydavatelství a nakl. Kreace, 2006, s. 50-72. ISBN 80-7290-272-5.
18. SLEPIČKA, Pavel. *Divácká reflexe sportu*. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1838-8.
19. SLEPIČKA, Pavel. *Sportovní diváctví*. Praha: Olympia, 1990. ISBN 80-7033-012.
20. SLEPIČKA, Pavel, Václav HOŠEK a Běla HÁTLOVÁ. *Psychologie sportu*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2006, 230 s. ISBN 80-246-1290-9.
21. SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010, 281 s. ISBN 978-802-4729-077.
22. SMOLÍK, Josef. *Fotbalové chuligánství*. Karlovy Vary: Zdeněk Plachý, 2008. ISBN 978-80-903556-3-7.

23. STAMP, David. *More than 70 die in Egyptian soccer pitch invasion*. *Reuters* [online]. 2012 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z:
<http://www.reuters.com/article/2012/02/01/us-egypt-soccer-violence-idUSTRE81022D20120201>
24. Social: Anti-racism. *UEFA.com* [online]. 1998-2013 [cit. 2013-03-10]. Dostupné z:
<http://www.uefa.com/uefa/socialresponsibility/antiracism/index.html>
25. South Europe: Spain. *European Ultras Forum* [online]. 2000 [cit. 2013-03-28]. Dostupné z:
<http://www.europeanultras.com/phpbb2/viewtopic.php?f=4&t=24&start=50>
26. TAUŠ, Karel. *Slovník cizích slov: zkratok, novinářských šifer, pseudonymů a časopisů pro čtenáře novin*. 2. doplněné vydání. Blansko: Karel Jelínek, 1947.
27. Treaty office: European Convention on Spectator Violence. *Council of Europe* [online]. 2012 [cit. 2013-03-07]. Dostupné z:
<http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/QueVoulezVous.asp?NT=120&CM=7&DF=10/9/2006&CL=ENG>
28. 1971: Disaster at Ibrox. *BBC Home: On this day 1950-2005* [online]. [cit. 2013-02-25] Dostupné z:
http://news.bbc.co.uk/onthisday/hi/witness/january/2/newsid_3368000/3368963.stm

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. I: Návštěvníci fotbalových stadionů

Příloha č. II: Řádění fotbalových hooligans na stadionech

Obr. 1 – Rooligans

Zdroj: Footy (2012)

Obr. 2 – Hooligans

Zdroj: Hooligans (2013)

Obr. 3 – Ultras

Zdroj: European Ultras Forum (2011)

Obr. 4 - Řádění 1

Zdroj: Hooligans (2013)

Obr. 5 - Řádění 2

Zdroj: Hooligans (2013)

Obr. 6 - Řádění 3

Zdroj: Hooligans (2013)